

Taariikhda Qarsoon ee Aayadda Afartan — Tirada Siddeed iyo Labaatan

Yexesqeel Cutubka Sagaalaad

Jeff Pippenger

2026-08-22

Sida waxyigu sheegayo, marka ay timaaddo waxyiga, “xaqiiq kastaa waxay leedahay saamaynteeda,” oo “mabda’ kastana wuxuu leeyahay saamayntiisa.”

“Kitaabku waxa uu ka kooban yahay dhammaan mabaadi’da ay dadku u baahan yihiin inay fahmaan si loogu diyaargarobo ama nolosha ama nolosha iman doonta. Mabaadi’dan oo dhammuna waa ay wada fahmi karaan. Qof kasta oo leh ruux ku qaddariya waxbaristiisa ma akhriyi karo xitaa hal tuduc oo Kitaabka ka mid ah isagoon ka helin fikrad waxtar leh. Hase ahaatee, waxbarista ugu qiimaha badan ee Kitaabka laguma helo daraasad marmar ah ama kala go’an. Nidaamkiisa weyn ee runta sidaas looma soo bandhigin in akhristaha degdegga ah ama dayaca ahi garto. In badan oo ka mid ah khasnadihiisu waxay ku duugan yihiin meel aad uga hoosaysa oogada sare, lagumana heli karo wax aan ahayn baaritaan dadaal leh iyo hawl joogto ah. Runta isu geynaysa guud ahaan weyn waa in la baadhaa oo la soo ururiyaa, ‘meel wax yar, iyo meel kale wax yar.’ Ishacyaah 28:10.”

“Marka sidaas loo baadho oo la isu geeyo, waxaa la ogaan doonaa in ay si qumman isugu habboon yihiin. Injiil kastaa waa kaabis kuwa kale, wax sii sheegid kastana waa sharraxaad mid kale, run kastana waa kobcin run kale. Noocyadii nidaamka Yuhuudda waxaa si cad u iftiimiya injiilka. Mabda’ kasta oo ku jira Erayga Ilaah meel tiisuu leeyahay, xaqiiq kastana saameynteeda. Dhismaha oo dhammaystiranna, qorshihiisa iyo fulintiisaba, wuxuu markhaati u yahay Qoraagiisa. Dhisme noocaas ah maankiisa ma hindisi karo mana qaabayn karo maskax aan ahayn tan Kan Aan Xadidnayn.” Education, 123.

Xaqiiqadu waxay tahay in weedha Cibraaniga ah ee “ereb boqer” laga helo siddeed jeer Kitaabka Quduuska ah. Mar kasta waxaa loo turjumaa “fiid iyo subax,” marka laga reebo Daanyeel 8:14 halkaas oo loogu tarjumay “maalmo.” Sida waafaqsan waxyiga, aayadda afar iyo tobnaad waa “aasaaska iyo tiirka dhexe ee rumaysadka Advent-ka.”

“Aayadda Quduuska ah ee ka sarraaysay dhammaan kuwa kale, taas oo ahayd aasaaska iyo tiirka dhexe ee rumaysadka Advent, waxay ahayd bayaanka leh, ‘Ilaa laba kun iyo saddex boqol oo maalmood; dabadeedna meesha quduuska ah waa la daahirin doonaa.’ [Daniel 8:14.]” The Great Controversy, 409.

Sidaas darteed, xaqiiqadu waa in “maalmaha” ku xusan aayadda ay tahay mar siddeedaad oo odhaahdaas Cibraaniga ah ee toddobada jeer la adeegsaday. Oo ifafaalaha kitaabiga ah ee ah hanuunka nebiyadeed ee Ilaah ku hagayay turjubaannadii nuqulka King James ayaa si ula kac ah ula xiriiriyay halxidhaalaha kitaabiga ah ee siddeedaadka oo ka tirsan toddobada, aayadda matalaysa mid ka mid ah labada muujin ee cutubka siddeedaad. Erey ka mid ah kuwa lagu

turjumay “vision” ee cutubka siddeedaad waa erayga Cibraaniga ah “chazon,” kan kalena waa “mareh.” “Mareh” macnihiisu waa muuqasho, oo muujinta “mareh” waa muujinta muuqashadii Masiixa ee Erayga nebiyadeed ee Ilaah. Muujinta “mareh” ee Daniel 8:14 waxay caddeynaysaa in Masiixu uu ahaa inuu soo muuqdo oo si kedis ah ugu yimaado macbudkiisa Oktoobar 22, 1844. Runahaas oo dhammu waa xaqiiqooyin, waxaana ay quseeyaan aayadda ah tiirka dhexe, tiirka dhexena ma aha caqiido ama wax sii sheegid ku rumoobay Oktoobar 22, 1844; xaqiiqadu waa in aayaddu tahay Masiixa, oo ah tiirka dhexe.

“Anigoo ku jira xaaladdan niyad-jabka ah, waxaan ku riyooday riyo saamayn qoto dheer ku reebtay maskaxdayda. Waxaan ku riyooday anigoo arkaya macbud ay dad badan ku qulqulayeen. Kuwa magangalka ka dhiga macbudkaas oo keliya ayaa badbaadi lahaa marka wakhtigu xidhmo; kuwa dibadda ku hadha oo dhammu weligood way lumi lahaayeen. Dadkii badnaa ee dibadda joogay, iyagoo ku mashquulsan jidadkoodii kala duwanaa, waxay ku majaajiloodeen oo ku jeesjeeseen kuwii macbudka gelayey, waxayna u sheegeen in qorshahan badbaadadu uu yahay khiyaano xeeladaysan, oo run ahaantii aanay jirin wax khatar ah oo haba yaraatee laga cararo. Waxay xataa qabqabteen qaar si ay uga horjoogsadaan inay ku degdegaan gudaha derbiyada.”

“Anigoo ka baqaya in laygu jeesjeeso, waxaan u qaatay inay fiican tahay inaan sugo ilaa ay dadkii badnaa kala dareeraan, ama ilaa aan geli karo iyaga oo aan i arag. Laakiin tiradii dadku way sii kordhaysay halkii ay ka yaraan lahayd, oo anigoo ka cabsanaya inaan daaho, ayaan si degdeg ah gurigayga uga baxay oo dhex jiray dadkii badnaa. Welwelkaygii aan ku doonayay inaan macbudka gaaro aawadiis, maan aanan dareemin mana aanan u aabbo yeelin dadka tirada badan ee igu hareeraysnaa.”

“Markii aan galay dhismaha, waxaan arkay in macbudkaas weyn lagu tiirinayay hal tiir oo aad u weyn, waxaana tiirkaas lagu xidhay wan aad loo jeexjeexay oo dhiig baxaya. Annaga meesha joogayna waxay noogu muuqatay in aynu garanayno in wankan loo jeexjeexay oo loo nabarreeyey aawadeen. Kuwa macbudka gelaya oo dhammu waa inay hortiisa yimaadaan oo dembiyadooda qirtaan. Isla wanka hortiisa waxaa yiillay kuraas sare loo qaaday, kuwaas oo ay ku fadhiyeen koox aad u faraxsan. Iftiinkii samadu wuxuu u ekaa inuu wejiyadooda ka ifayo, waxayna ammaani jireen Ilaah oo ku heesi jireen heeso mahadnaq farxad leh leh oo u ekaa sida muusigga malaa’igaha. Kuwanu waxay ahaayeen kuwii yimid wanka hortiisa, dembiyadoodii qirtay, cafis helay, oo hadda sugayay iyagoo rajayn farxad leh ka qaba dhacdo farxad leh oo iman doonta.”

“Xataa markii aan dhismaha galay dabadeed, cabsi baa igu timid, iyo dareen ceebeed oo ah inaan isku hoosaysiiyo dadkan hortooda; hase yeeshee waxaan u ekaa mid lagu khasbay inaan hore u sii socdo, oo si tartiib ah ayaan tiirka ugu wareegayay si aan u waajaho wanka, markii buun la yeedhay, macbudkiina wuu gariiray, qaylo guuleedna way ka yeedhay quduusiintii isu soo ururtay, iftiin cabsi lehna wuxuu iftiimiyey dhismaha, dabadeedna wax walba waxay noqdeen gudcur daran. Dadkii farxadda lahaa dhammaantood way la baxeen iftiinkii, aniguna keligay baa la iiga tegey argagaxa aamusan ee habeenka.”

“Waxaan ku toosay silic maskaxeed, oo si dhib leh ayaan naftayda ugu qancin karay inaan riyoonayay. Waxay ila muuqatay in xukunkaygu go’an yahay; in Ruuxa Rabbigu iga tegey, oo

uusan mar dambe soo noqon doonin.” Experience and Teachings, 24, 25.

Hadda waxaa nala tijaabinayaa in aynu geli doonno macbudka iyo in dabadeed aynu qiran doonno dembiyadeenna oo aynu heli doonno barakada xaqnimadiisa inagu caddaynaysa. Yeedhitaankan ugu dambeeya ee lagu gelayo macbudka waxa ku wareegsan caqabado lagu hor istaagayo gelitaankeenna shakhsi ahaaneed, laakiin haddii aynu hadda ka labalabaynno, waxa nala “tegi doonaa kelinimo dhexdeeda argagaxa aamusan ee habeenka.” Laakiin tani ma aha qodobkayga keliya.

Xoogga ula kac ah ayaa la saaray aayaddan ugu muhiimsan iyada oo lagu daray kala-soocidda erayga “maalmo,” kaas oo xambaarsan halxidhaalaha nebinnimada ee ah in siddeedku ka tirsan yahay toddobada, taas oo ah mid ka mid ah giraangiraha ku jira wakhtiga shaabadaynta ee boqol iyo afartan iyo afarta kun. Muddada shaabadaynta gudaheeda, geeska Protestant-ka iyo geeska Jamhuuriga ee boqortooyada lixaad ee nebinnimada Kitaabka Quduuska ah labaduba waxay dhammaystiri doonaan halxidhaalaha ah in siddeedaadku ka tirsan yahay toddobada. Siddeedda madaxweyne ee tan iyo wakhtiga dhammaadka ee 1989, Trump wuxuu noqday boqorkii lixaad ee boqortooyada lixaad, oo markii uu ku guulaystay muddo-xileedkiisii labaadna, wuxuu noqday kii siddeedaad ee ka tirsan toddobada. Ficilka Maraykanka ee ku celinta Xeerkaa Milan sannadkii 313, dhaqdhaqaaqa La'odikiya ee boqol iyo afartan iyo afarta kun wuxuu noqon doonaa dhaqdhaqaaqa Filadelfiya ee boqol iyo afartan iyo afarta kun. Wakhtiga shaabadayntu wuxuu ku dhammaanayaa sharciga Axadda, halkaas oo dhaawicii dhimashada lahaa ee baabtiisnimadu ku bogsanayo, sidaas darteedna ay ku dhammaystirayso halxidhaalaha Muujintii toddoba iyo tobnaad sida tan siddeedaad ee ka tirsan toddobada. Hal xaqiiqo, oo lagu metelay hal weedh Cibraani ah, sida hal eray oo Ingiriisi ah; ayaa keenaysa aayadda aqoonsanaysa furitaanka xukunka gudaha aayadda aqoonsanaysa xidhitaanka xukunka wakhtiga shaabadaynta ee boqol iyo afartan iyo afarta kun.

Xaqiiqo kastaa meesheeda bay leedahay, waxaana jira hal keliyah muujin oo Axdiga Cusub ku jira oo qaab tiroeed ah oo “tiro” lagu dhuftay “tiro” ku dhisan, halka Axdiga Hore ay laba keliya ku jiraan. Alfa-ga “dhismaha tiroeedka” wuxuu ku jiraa Bilowgii.

Haddii Qaabii loo aargudi doono toddoba laab, hubaalna Laameg toddobaatan iyo toddoba laab. Bilowgii 4:24.

Dhismaha tiroeed ee omega waxay ku jirtaa Matayos.

Markaasaa Butros u yimid isaga oo ku yidhi, Rabbiyow, immisa jeer ayuu walaalkay igu dembaabi doonaa, aniguna aan cafiyi doonaa? Ilaa toddoba jeer miyaa? Ciise ayaa ku yidhi, Kuuma sheegayo, Ilaa toddoba jeer; laakiin, Ilaa toddobaatan jeer toddoba. Matayos 18:21, 22.

Aayadahani waxay ka dhigan yihiin markii ugu horraysay iyo markii ugu dambaysay ee Kitaabka Quduuska ah tiro lagu aqoonsado in lagu dhufto tiro kale. Tirooyin badan baa jira, hase ahaatee alfa ee Bilowgii iyo omega ee Matayos waxay leeyihiin isla dhismaha tiroeed, waxayna adeegsadaan isla labada tiro ee “toddoba” iyo “toddobaatan.”

Inta u dhexaysa alfa iyo omega; dhexda, iyo meesha keliya ee kale ee qaab-dhismeedkan tirooyeed ka jiraa waa Laawiyiintii shan iyo labaatan. Halkaas labada tiro ma aha “toddoba” iyo

“toddobaatan,” balse waa “toddoba jeer toddoba sannadood.”

Oo adiguna waxaad tirsan doontaa toddoba sabti oo sannado ah, toddoba jeer toddoba sannadood; oo muddada toddobadaas sabti ee sannaduhu waxay kuu ahaan doontaa sagaal iyo afartan sannadood. Laawiyiintii 25:8.

Qaab-dhismeedka tiro ee dhexe mar kale wuxuu adeegsanayaa tirada “toddoba,” balse ma aha tirada “todobaatan.” Qaybta ay ku taallaa waxay ka kooban tahay barako ku saabsan addeecid, iyo weliba habaar ku saabsan caasinimo. Barakooyinka xoraynta addoommada iyo soo-celinta dhulka ayaa la barbar dhigay habaarka “toddoba jeer,” kaas oo afar jeer lagu xusay cutubka lix iyo labaatanaad ee Laawiyiintii. Barakadu waxay ku jirtay masruufka Rabbiga intii lagu jiray sannadihii uu dalku nasanayey, iyo barako labanlaab ah sannadka Yuubiliiga; habaaridda ku qoran cutubka lix iyo labaatanaadna waa dhiggeeda digniinta axdiga ee labada cutub.

Dhismaha tirooyinka ee dhexda ku jira waxay ka muuqataa Laawiyiintii 25:8 (“toddoba jeer toddoba sannadood”). Isla markiiba waxaa lala lammaaniyaa xukunka afargeesoodka ah ee “toddoba jeer” ee Laawiyiintii 26. Sidaas daraaddeed, dhismahaas tiroyeed ee dhexe wuxuu metelaa labadaba barako iyo habaar, isaga oo samaynaya markhaati laba-laaban ah oo ku jira kitaabka Laawiyiintii. Dhismaha tiroyeed ee ha ahaado barakada ama habaarka Yubiliiga waxaa la dhex dhigay xukunka Laameg, iyo aqoonsigii Ciise ee xadka wakhtiga imtixaanka.

Saddexdooduba marka la isu geeyo waxay tilmaamayaan xad imtixaan, kaas oo marka uu dhammaado muujin doona hal koox oo barakaysan iyo hal koox oo habaaran. Alfa iyo Oomeega, oo metelaya farriimaha malaa’igta kowaad iyo tan saddexaad, waxay aqoonsanayaan afar boqol iyo sagaashan inuu yahay astaanta wakhtiga imtixaanka. Marka tan lagu lammaaniyo habaarka ama barakada Yubiliiga, xaqiiqooyinku waxay noqonayaan kuwo muhiim ah innaga oo ku soo dhowaanayna daraasadda Yexesqeel cutubka koowaad aayadda koowaad, taas oo Yexesqeel dhigaysa sannaddii soddonaad ee wareeggii toddoba iyo tobnaad ee Yubiliiga.

Wareeggii Yuubeelahaas wuxuu dhammaaday Oktoobar 22, 573 BC, wuxuuna astaan u ahaa ma aha oo keliya Oktoobar 22, 1844, balse sidoo kale sharciga Axadda ee dhowaan imanaya. Haatan waxaynu ku jirnaa 2026, taas oo ah sannadka afartan iyo toddobaad ee wareegga toddobaatanad ee Yuubeelaha. Wareeggan Yuubeelaha waxaa loo sii muujiyey wareeggii Yuubeelaha ee “toddoba iyo tobnaad” halkaas oo Yexesqeel istaagay sannadkii soddonaad. Wuxuu taagnaa macbudka, isagoo matalaya boqolka iyo afartan iyo afarta kun oo rumaysad ku galay Quduuska ugu Quduusan dhammaadka xukunka, sida kuwii aaminka ahaa sameeyeen ka dib Oktoobar 22, 1844. In la seego “xaqiiqada” meesha uu Yexesqeel kaga jiro taariikhda nebiyadeed ee cutubka koowaad iyo aayadda koowaad, waa in la lumiyo “jihadaada.”

Markuu arkay ammaanta Rabbiga ee lagu siiyey agagaarka webiga Kebaar, Yexesqeel waxaa lagu hoosaysiiyey ciidda, sida ay ku dhacday Daanyeel, Ishacyaah, iyo Yooxanaa. Dabadeed afartaas tusaale dhammaantood waxay bixiyaan qaybo ka mid ah subkidda kuwa loogu talagalay inay farriinta gaadhsiyaan kaniisad aan wax arkayn ama maqlayn.

Waxaa kitaabka Ezekiel ku jira lix taariikhood oo ku saabsan Yerusaleem. Waxaan hore uga hadalnay taariikhda kowaad iyo tan ugu dambaysa ee laga helo cutubka kowaad, aayadda koowaad

iyo labaad, dabadeedna cutubka afartanaad, aayadda koowaad. Waxaan ka hadlay taariikhda labaad ee laga helo cutubka siddeedaad iyo aayadda koowaad, laakiin keliya matalaaddeeda astaameed, mana aanan meelayn iyada iyadoo lala xiriirinayo go'doomintii iyo baabbi'itaankii Yeruusaalem, halkaas oo kitaabka oo dhammi ku wareegayo sidii dhidib. Yeruusaalem waxaa la baabbi'iyey dhammaadkii 586/585 BC. Oo Ezekiel 33:21 waxaa yimid nin baxsad ah oo wata warka dhicitaankii Yeruusaalem.

Oo waxay noqotay sannaddii laba iyo tobnaad ee maxaabiisnimadayada, bishii tobnaad, maalintii shanaad ee bisha, in nin ka baxsaday Yeruusaalem uu ii yimid, isagoo leh, Magaalada waa la garaacay. Haddaba gacanta Rabbigu way igu dul saarnayd fiidkii, intuusan iman kii baxsaday; oo afkaygana wuu furay ilaa uu ii yimid aroortii; afkaygii waa furmay, oo mar dambe carrab la'aan ma aan ahaan. Yexesqeel 33:21, 22.

Sannaddii laba iyo tobnaad magaalada waa la dhufatay, markaasaa Ezekiel xor u noqday inuu hadlo isaga oo ku hadlaya doonistiisa. Riyadii ku qoran Ezekiel cutubka siddeedaad waxay dhacday sannaddii lixaad, sidaas darteed qiyaastii lix sannadood ka hor intii aan magaalada la dhufatay.

Oo waxaa dhacday sannaddii lixaad, bishii lixaad, maalintii shanaad ee bisha, anigoo gurigayga dhex fadhiya, odayaashii Yahuudahna ay hortayda fadhiyeen, in gacantii Sayidka Rabbiga ah ay halkaas igu soo dhacday. Ezekiel 8:1.

Sannadkii xigay, oo ahaa sannaddii toddobaad, odayaashu waxay dooneen Yexesqeel si ay Rabbiga wax uga weyddiiyaan.

Oo waxay noqotay sannaddii toddobaad, bishii shanaad, maalintii tobnaad ee bisha, in qaar ka mid ah waayeelladii reer binu Israa'iil ay yimaadeen inay Rabbiga wax weyddiiyaan, oo ay hortayda fadhiisteen. Yexesqeel 20:1.

Markaas sannaddii sagaalaad, waxaa bilaabmay go'doomintii socotay sannad iyo badh.

Oo haddana sannaddii sagaalaad, bishii tobnaad, maalintii tobnaad ee bisha, ayaa Eraygii Rabbigu ii yimid, isagoo leh, Wiilka Aadanow, qoro magaca maalinta, taas oo ah isla maalintan qudheeda; boqorkii Baabuloonaa isla maalintan qudheeda ayuu Yeruusaalem ku soo kacay. Yexesqeel 24:1, 2.

Taariikhahan mid kastaaba waxay matalaan calaamado cayiman oo jidka ah oo quseeya maalmaha ugu dambeeya; waayo Bawlos wuxuu leeyahay Israa'iiltii hore waxay tusaale u tahay kuwa ku nool dhammaadka dunida.

Haddaba waxyaalahan oo dhammu iyaga waxay ugu dheceen tusaale ahaan; waxaana loo qoray digniintenna, kuweenna ay dhammaadyada dunidu inagu soo gaadheen. Sidaas daraaddeed kii u malaynaya inuu taagan yahay ha digtoonaado inaanu dhicin. 1 Korintos 10:11, 12.

Lixda taariikhhood ee ku saabsan Yeruusaalem dhammaantood waxay dhacaan inta u dhexaysa taariikhda ugu horraysa ee ku qoran cutubka koowaad, aayadda koowaad, iyo taariikhda ugu dambaysa ee laga helo cutubka afartanaad, aayadda koowaad. Labadaas taariikhhood waxay

calaamadeeyaan sannadka shanaad ee cutubka koowaad, kaas oo ahaa 592 BC, iyo sannadka shan iyo labaatanaad ee cutubka afartanaad, kaas oo ahaa 573 BC. Heerka sadar-ku-saaran-sadar, Yexesqeel wuxuu leeyahay sadar u taagan Masar, kaas oo ku jira tixraaca Turos, iyo sadar u taagan Yerusaaalem. Sadarka Masar wuxuu leeyahay toddoba calaamadood oo toos ah, (marka Turos lagu daro) Yerusaaalemna waxay leedahay lix. Labadan sadar waxa la socda sadarka Yoosiyaah iyo wareegga toddoba iyo tobnaad ee Jubilee-ga. Hase yeeshee sadarka la soo bandhigay iyada oo aan lahayn taariikh toos ah waxaa laga helaa cutubka afraad, sadarka cutubka afraadna wuxuu leeyahay dhowr ka mid ah giraangirihii uu Yexesqeel arkay markii uu eegay Quduuska ugu Quduusan. Waxa kale oo uu xambaarsan yahay xaqiiqooyin calaamadaysan oo dhowr ah.

430

Tirada afar boqol iyo soddon waxay u taagan tahay axdiga weligiis ah, oo cutubka afraadna Rabbigu wuxuu adeegsanayaa Yexesqeel sidii masaal nool, masaal ay ku jirto tirada afar boqol iyo soddon.

Adiguna ina Aadanow, xabbad dhoobo ah qaado, oo hortaada dhig, oo ku sawir magaalada, taas oo ah Yerusaaalem. Oo hareereyn ku samee, oo qalcad ka dhis ka gees ah, oo tuulmo ka hor tuur; xerooyinna ku ag dhigo, oo wananno wax lagu jebiyo hareeraheeda oo dhan ku hagaaji. Oo weliba digsiga birta ah qaado, oo derbi bir ah ka dhig adiga iyo magaalada dhexdooda; wejigaagana u jeedi xaggeeda, oo iyana waa la hareerayn doonaa, adiguna waa inaad hareeraysaa. Taasu waxay calaamad u ahaan doontaa reer binu Israa'iil. Oo haddana dhinacaaga bidix ku jiiifso, oo dul saar xumaanta reer binu Israa'iil; intii maalmaha tiradoodu le'eg tahay ee aad ku jiiifsan doonto ayaad xumaantooda qaadi doontaa. Waayo, sannadihii xumaantooda ayaan kugu saaray sida tirada maalmaha, kuwaas oo ah saddex boqol iyo sagaashan maalmood; sidaasaad u qaadi doontaa xumaanta reer binu Israa'iil. Oo markaad kuwaas dhammaysid, haddana dhinacaaga midig ku jiiifso, oo waxaad qaadi doontaa xumaanta reer binu Yahuudah afartan maalmood; maalin kasta sannad baan kuugu amray. Sidaas daraaddeed wejigaaga u jeedi hareeraynta Yerusaaalem, cududdaaduna ha qaawanaato, oo iyada wax ka sii sheeg. Oo bal eeg, waxaan kugu xidhi doonaa xidhmooyin, oo dhinac ilaa dhinac uma jeesan doontid ilaa aad dhammayso maalmaha hareerayntaada. Yexesqeel 4:1-8.

Go'doomintii Yerusaaalem, sida uu Yexesqeel u sawiray, waa "calaamad," sida ay go'doomintii Yerusaaalem ee uu Kestiyuus ku soo qaaday sannadkii 66-na u ahayd. Iyada oo ka faalloonaysa in Ciise aqoonsaday burburinta Yerusaaalem, Sister White waxay ina ogeysiinaysaa in rumoobidda "tooska ah" ee burburinta Yerusaaalem ay ku jirto maalmaha dambe. Calaamadda burburinta ee ku timid labada markhaati, oo ay matalaan Nebukhadnesar iyo Kestiyuus, waxay muujinaysaa in calaamadda go'doomintu ay tahay calaamadda sharciga Axadda ee soo dhowaanaya.

Maalin Halkii Sannad ah

Qaybta aynu ka fiirsanayno gudaheeda waxa aynu sidoo kale ku aragnaa tixraaca kitaabiga ah ee omega ee xeerka ugu sarreeya ee fasiraadda nebinnimada ee William Miller ee dhaqdhaqaaqii aasaasiga ahaa ee farriimaha malaa'igta koowaad iyo tan labaad. Alfa-ga mabda'a maalinta sannad loo tiriyo wuxuu sidoo kale ahaa astaan omega ah, waayo alfa-ga mabda'a maalinta sannad loo

tiriyo waxaa lagu soo bandhigay kitaabka Tirintii sidii imtixaankii tobnaad oo ugu dambeeyey, kaas oo reer binu Israa'iil ku guuldarraysteen, sidaas darteedna ay naftooda ugu keeneen dhimasho cidlada dhexdeeda afartankii sannadood ee warwareegga cidlada.

Oo carruurtiinnuna waxay afartan sannadood ku warwareegi doonaan cidlada, oo waxay qaadi doonaan sinooyinkiinna, ilaa meydadkiinnu ku baabba'aan cidlada. Sida tirada maalmaha aad dalka u basaasteen, oo ah afartan maalmood, maalin kastana sannadkeed, waxaad qaadi doontaan xumaatooyinkiinna afartan sannadood, oo waxaad ogaan doontaan jebintayda ballanka. Aniga Rabbiga ah ayaa sidaas idhi; hubaal waan ku samayn doonaa sharkan oo dhan ururkan sharka leh ee aniga igu soo wada ururay; cidlada dhexdeeda ayay ku baabba'i doonaan, oo halkaas ayay ku dhiman doonaan. Tirintii 14:33–35.

Macnayaasha nebinnimo ee ku jira in mabda'a ah maalin u taagan sannad lagu aqoonsaday fallaagadii ugu dambaysay ee geeddi-socodkii imtixaanka tobanka tallaabo ahaa ee ka bilaabmay gudubkii Badda Cas, iyo in isla mabda'aas mar kale lagu naadiyey markii Yerusaaalem la hareerayn lahaa oo la baabbi'in lahaa, waa in la fahmaa laguna dabaqaa tuduca aynu tixgelinayno, sida ay sidoo kale muhiim u tahay macnaha ah in “hareerayntu” ay tahay “calaamadda.”

Xarriiqda taariikhda ee isu timaadda marka “go'doomintii” Yerusaaalem loo adeegsado calaamad ahaan waa in la gartaa, waayo waxay noqotaa, si loo yiraahdo, “dhidib,” oo, si sarbeeb ah, calaamadda go'doomintuna waxay leedahay afaf badan oo ku xiran. Calaamadda go'doomintu waxay laga yaabaa inay tahay tuduca ugu muhiimsan ee ku jira Yexesqeel, calaamadduna waxay u saamaxdaa Libaaxa qabiilka Yahuudah inuu ka soo saaro kaamilnimo wixii markii hore Yexesqeel ugu muuqday jahawareer. “Calaamadda” go'doominta, mabda'a sannad maalinta u ah, iyo xariiqyada nebinnimada ee go'doomintu isu keento, waa in lagu tixgeliyaa macnaha ah in afar boqol iyo soddon ay metelayso axdiga weligiis ah.

Axdiga

Markaasuu Abrama ku yidhi, Ogoow hubaal in farcankaagu ku ahaan doono qariib dal aan iyagu lahayn, oo ay u adeegi doonaan; oo iyaguna waxay dhibi doonaan afar boqol oo sannadood. Bilowgii 15:13.

Rabbigu Axdiga ayuu Ibraahim kula galay hab saddex-tallaabo ah, oo tallaabada ugu horraysa ee saddexdaas tallaabo ka mid ahi waxa ay ka koobnayd wax sii sheegidda ah in farcankii Ibraahim maxaabiis ku ahaan doonaan Masar afar boqol oo sannadood. Tallaabada labaadna Ibraahim waxa la siiyey amarka gudniinka, tallaabada saddexaadna waxay ahayd allabarigii Isxaaq ee Buur Moriah. Afar boqol oo sannadood waxaa lagu caddeeyey alfa-da saddexda tallaabo ee Rabbigu ku qaaday kor u qaadidda iyo gelitaanka axdi uu la galay dad la doortay. Dadkaas axdiga la doortay waxa Ilaah ka furay xidhiidhkii guurka dhagax-ku-dhufashadii Istefanos sannaddii 34, dabadeedna Bawlos, rasuulkii loo doortay dadka aan Yuhuudda ahayn, ayaa afartaas boqol oo sannadood u aqoonsaday sidan—afar boqol iyo soddon sannadood.

Oo waxaan leeyahay: axdiga Ilaah hore ugu adkeeyey Masiixa, sharcigii yimid afar boqol iyo soddon sannadood dabadood, ma burin karo, si uusan yabooha waxba uga dhigin. Bilowgii

3:17.

Lambarka u taagan axdigu waa afar boqol iyo soddon, hase yeeshee labada markhaati ee Abram iyo Saa'uul, oo magacyadoodii loo beddelay siday u kala horreeyaan Ibraahim iyo Bawlos, waxay aqoonsanayaan laba xilli oo kala duwan oo ka kooban tirada guud ee afar boqol iyo soddon. Marka Ilaah beddelo magaca naf, taasoo waa astaan u ah xidhiidh axdiyeed oo u dhexeeya naftaasi iyo Ilaah. Sidaas daraaddeed afarta boqol iyo soddonka sannadood waa wadar ka dhalata isu-geynta laba tiro oo kala gaar ah, sida afarta boqol ee Ibraahim iyo ku-darka soddonka ee Bawlos. Yexesqeel wuxuu dhiniciisa bidix u jiifsaday saddex boqol iyo sagaashan maalmood, dabadeedna dhiniciisa midig afartan maalmood; taasoo muujinaysa laba tiro oo wadartoodu dhan tahay afar boqol iyo soddon.

Bilowgii cutubka kow iyo tobnaad, axdigii dhimashada ee isla markiiba daadka dabadiis ku yimid kacdoonkii Nimrod ayaa tilmaamaya kala-duwanaanshaha u dhexeeya laba axdi. Qaybaha munaaraddii Baabel waxay markhaati ka yihiin dad axdi shaydaani ah oo ah “naftaada badbaadi” kuwaas oo la xukumi lahaa oo la kala firdhin lahaa. Isla cutubkaas, nasabkii Cibraaniyada waxaa lagu bilaabay dhalashadii Ceeber, taasoo calaamadaynaysa bilowga dad la doortay oo matala axdiga nolosha, taas oo ka soo horjeedda axdigii dhimashada ee Nimrod.

Oo Ceberna wuxuu noolaa afar iyo soddon sannadood, oo wuxuu dhalay Faleg; oo Ceberna, markuu dhalay Faleg dabadeed, wuxuu noolaa afar boqol iyo soddon sannadood, oo wuxuu dhalay wiilal iyo gabdho. Oo Falegna wuxuu noolaa soddon sannadood, oo wuxuu dhalay Recuuc. Bilowgii 11:16–18.

Cutubka tobnaad ee Bilowgii waxaa markii ugu horraysay lagu xusay Ceber iyo Faalig.

Ceberna laba wiil baa u dhashay; midkood magiciisii waxaa la odhan jiray Peleg; waayo, cimrigiisii ayaa dhulku ku kala qaybsamay; walaalkiisna magiciisii waxaa la odhan jiray Joktan. Bilowgii 10:25.

Peleg waxaa loola jeedaa kala-qaybsanaan ama kala-go', oo wakhtigii Peleg kala-soocidda laba dabaqadood oo dadka axdiga ah waxaa lagu calaamadeeyey taariikhda munaaradda Baabel iyo fallaagadii Nimrod. Eeber wuxuu noolaa afar boqol iyo afar iyo lixdan sannadood, laakiin markii Peleg (kala-qaybsanaan) dhashay dabadeed wuxuu noolaa afar boqol iyo soddon sannadood. Xaqiiq kasta waxay leedahay tilmaanteeda, afar boqol iyo soddonka waa tirada Bawlos u nisbeeyo waxsii sheegidda axdiga ee Ibraahim. In kasta oo tirada afar boqol iyo soddon lagu aqoonsaday noloshiisii Eeber ka dib dhalashadii Peleg, haddana afar iyo soddonka sannadood ee ugu horreeyey noloshiisa waxaa lagu muujiyey “afar iyo soddon sannadood,” taasoo dabcan ah afar iyo soddon sannadood, laakiin marka si fudud loo akhriyo muujinta afartaas iyo soddonka sannadood waxay u qoran tahay “afar” iyo “soddon” (430). Dabadeedna waxaa yimid afar boqol iyo soddon, markaasna muujinta ugu horraysa ee nolosha Peleg waa “soddon.”

Ceber waa xididka magaca Cibraani, waana xusiddii ugu horraysay ee Cibraaniyiinta, kuwaas oo ahaa inay noqdaan dadka la doortay ee axdiga. Ceber micnihiisu waa ka gudbid, sidaas darteedna wuxuu astaan u yahay dadka axdiga ee ka gudba dhulka una gudba dhulka cusub, sidii ay carruurtii

Ibraahim u sameeyeen markay ka gudbeen Badda Cas una gudbeen Dhulkii Ballanqaadka. Afartankii sannadood ee warwareegga cidlada ayaa hakiyey ka-gudbiddaas, laakiinse dhammaadkii afartanka sannadood waxay ka gudbeen Urdun una gudbeen Dhulkii Ballanqaadka, sidaasna waxay astaan ugu noqotay ka-gudbidda ugu dambaysa ee dadka Ilaah. Faalag wuxuu u taagan yahay taariikhdii markii kala-qaybsanaanta aadanaha ee laba qoom oo axdi leh ay markii ugu horraysay ka dhacday munaaraddii Nimrod. Astaanta axdiga dhimashada ee Nimrod waa qas, halka astaanta axdiga nolosha ee Cibraanigu ay tahay afarta boqol iyo soddonka sannadood ee nolosha Ceber ka hor kala-qaybsanaanta uu Faalag matalo. Magaca Faalag wuxuu kaloo tilmaamayaa run tirooyin ahaan astaan leh, waayo afarta boqol iyo soddonka sannadood ee Ceber waxaa loo kala qaybiyaa laba tiro, Faalagna wuxuu matalaa kala-soocidda afarta boqol iyo tirada soddon.

Afar boqol iyo soddon wuxuu ka kooban yahay laba qaybood. Afarta boqol ee sannadood ee axdigii Ibraahim, oo ay la socdaan soddonka sannadood ee dheeraadka ah ee Bawlos tilmaamay. Korodhka aqoonta ee dhalinaya soo nooleynta ugu dambaysa ee dadka Ilaah waxaa lagu matalayaa cutubka laba iyo tobnaad ee Daanyeel, halkaas oo calaamadda laba-geesoodka ah ee axdiga weligeed ah si gaar ah loogu aqoonsaday, waxaana lagu soo bandhigay aayadaha 9/11.

Oo wuxuu yidhi, Tag jidkaaga, Daanyeelow; waayo erayadu way xiran yihiin oo waa la shaabadeeyey ilaa wakhtiga dhammaadka. Kuwo badan waa la nadiifin doonaa, oo waa la caddayn doonaa, oo waa la tijaabin doonaa; laakiin kuwa sharka leh si shar leh bay u dhaqmi doonaan; oo kuwa sharka leh midkoodna ma garan doono; laakiin kuwa xigmadda leh way garan doonaan. Oo tan iyo wakhtiga allabarigii joogtada ahaa la qaadi doono, oo karaahiyada baabba'a keenta la taagi doono, waxaa jiri doona kun iyo laba boqol iyo sagaashan maalmood. Daanyeel 12:9–11.

Furitaankii ugu dambeeyey ee keena hab tijaabo ah oo saddex-tallaabo leh, sida lagu matalay aayadda tobnaad ereyada “la sifeeyey, oo la caddeeyey, oo la tijaabiyey,” waxa uu la xidhiidhaa kun iyo laba boqol iyo sagaashan sannadood. Fahamkii hormuudka ee aayaddan waxa uu yahay in ka-qaadista iska-caabbintii jaahilnimada ee sannadkii 508 ay bilowday geeddi-socod soddon sannadood ah oo horseeday in baabanimada la taago sannadkii 538 sidii boqortooyadii shanaad ee wax sii sheegidda Kitaabka Quduuska ah, taas oo markaas u talisay sidii boqortooyadii shanaad ee wax sii sheegidda Kitaabka Quduuska ah ilaa kun iyo laba boqol iyo lixdankii sannadood ay ku dhammaadeen 1798. Soddonka sannadood ee ka bilaabmay 508 ilaa 538 waxa sidoo kale Bawlos ku matalay “ka-dhacitaan hore” ee 2 Tesaloniika.

2 Tesaloniika mawduucu waa xidhiidhka ka dhexeeya Roomaankii jaahilka ahaa iyo Roomaankii baadariga ahaa, kuwaas oo siday u kala horreeyaan u ah boqortooyooyinkii afraad iyo shanaad ee waxsii sheegista. Waa cutubkan Tesaloniika ku jira kan William Miller ku ogaaday in “kan joogtada ah” ee kitaabka Daanyeel uu matalayay Roomaankii jaahilka ahaa, Millerna waxa kale oo uu sii ogaaday in “kan joogtada ah” ee Daanyeel mar walba lagu soo bandhigo isaga oo ku xidhan karaahiyada ama xadgudubka baabba’a. Karaahiyada iyo xadgudubka baabba’a ee kitaabka Daanyeel waxay matalaan waxa Yooxanaa ku aqoonsanayo kitaabka Muujintii sida sawirka bahalka iyo summadda bahalka, siday u kala horreeyaan.

William Miller waxa uu inta badan, haddii aanay dhammaantood ahayn, ku saleeyey adeegsiyadiisii wax sii sheegidda aqoonsigiisa laba awoodood oo wax baabbi'iya, kuwaas oo lagu matalay “maalinlaha” (Roomaankii jaahiliga ahaa), iyo awoodda labaad ee wax baabbi'isa, taas oo laba qaab loo muujiyey: sida xadgudubka baabbi'inta (isku-darka kaniisadda iyo dawladda), Muujintana—sida ekaanta bahalka (qaab-dhismeedka wax sii sheegidda ee baabawnimada), iyo karaahiyada baabbi'inta (caabudidida qorraxda), Muujintana—sida calaamadda bahalka. Fahamka uu Miller ka soo qaatay sida Bawlos ugu soo bandhigay 2 Tesaloniika waxa uu ahaa faham aasaasi ah oo saldhig u ah Miller, kaas oo astaan u ah aasaaska Adventism-ka. Bawlos waxa uu sheegayaa in kuwa aan jeclayn runta lagu matalay cutubka labaad ee 2 Tesaloniika ay yihiin kuwa hela khiyaano xoog leh.

Saddexda aayadood ee Daanyeel (Daanyeel 12:9–11), fahamka astaanta ah ee maalmaha ugu dambeeya kuma jiri karo ku-dabbaridka wakhtiga, waayo tan iyo Oktoobar 22, 1844; ku-dabbaridka wakhtiga nebinnimada mar dambe ansax ma aha. Aayadaha 9/11 waxay metelaan laba xilli oo kala duwan oo ah soddon sannadood iyo kun laba boqol iyo lixdan sannadood. Tirada afartan iyo tirada kun laba boqol iyo lixdanka labaduba waa astaamo lamadegaan nebinnimo ah, oo xagga nebinnimada is-weydaarsan kara. Sidaa darteed, kun laba boqol iyo lixdan waxaa loo fahmi karaa afartan, afartanna waa meeltobnaadka afar boqol. Aayadaha 9/11 waxay astaan u yihiin tirada axdiga weligiis ah, sida uu u metelo afar boqol (Ibraahim) oo la xiriira soddon (Bawlos). “Lamadegaanka” uu metelo “kun laba boqol iyo lixdan” wuxuu la jaanqaadaa “lamadegaan” ah “afartan”, afaruna waa meeltobnaadka afar boqol. Soddon waa soddon. Afar boqol iyo soddon waxaa soo saara tirada afar boqol oo lagu daray tirada soddon, taas oo Yexesqeel cutubka afraad lagu metelay saddex boqol iyo sagaashan oo lagu daray tirada afartan.

Aayadaha 9/11 ee cutubka laba iyo tobnaad waxay matalaan bartamaha saddex xilli oo nebiyadeed oo ku jira cutubka, waana astaan u ah axdiga weligiis ah ee la furay maalmaha ugu dambeeya. Furitaanka macnaha afar boqol iyo soddon ee maalmaha ugu dambeeya waxaa lagu muujiyey cutubka afraad ee Yexesqeel.

Libaaxa qabiilka Yahuudah haddaba wuxuu furfurayaa farriinta digniinta ugu dambaysa oo loo dirayo kuwii rumaysadka ku galay Quduuska Ugu Quduusan iyaga oo la jira Yexesqeel, Yooxanaa, Daanyeel iyo Ishacyaah. Runtaasu waxa la furayaa iyada oo lala xiriirinayo kor loo qaadista kuwa lagu matalay, aan keliya ahayn masaafuriyiinta reer binu Israa'iil, balse sidoo kale calanka boqol iyo afartan iyo afarta kun. Runtaasu waxa lagu dejiyey macnaha axdiga uu matalayo afarta boqol oo sannadood ee Ibraahim, iyada oo lala xiriirinayo axdiga ay matalayaan soddonka sannadood ee Bawlos. Runtaasu waxa lagu soo bandhigay sagaalka iyo kow iyo tobanka aayadood ee Daanyeel laba iyo toban, kuwaas oo matalaya dhexda saddex xilli oo astaan ah, kuwaas oo Milleriyiintu si sax ah u fahmeen. Runta dhexe ee 9/11 ee hadda lagu furfurayo Daanyeel laba iyo toban waxa lagu matalay saddex boqol iyo sagaashanka maalmood iyo afartanka maalmood ee Yexesqeel. Maalmahaas waxaa loo furay Yexesqeel sannaddii soddonaad ee wareegga toddoba iyo tobnaad ee Yuubeelka, Yexesqeelna, isagoo wadaad ah, wuxuu matalaa wadaadnimada boqol iyo afartan iyo afarta kun ee ku jira imtixaanka dhexe ee saddex imtixaan.

Yexesqeel waxaa lagu calaamadeeyey imtixaanka macbudka gudaheeda maalinta “shanaad” ee “bisha afraad,” taas oo taariikhda Millerite-ka ku astaysay bartamaha saxda ah (“badhtamaha”) toddobaadyadii-bisha toddobaad ee ka bilaabmay niyad-jabkii ugu horreeyey 19-kii Abriil, 1844, kuna dhammaaday 22-kii Oktoobar ee isla sannadkaas.

“Xagaagii 1844, bartamihii u dhexeeyey wakhtigii markii markii ugu horraysay loo maleeyey in 2300-ka maalmood ay dhammaan doonaan, iyo dayrtii isla sannadkaas, oo markii dambe la ogaaday inay ku fidsanaayeen, farriinta waxaa lagu dhawaaqay erayadii Qorniinka qudhoda: ‘Bal eega, Aroosku waa imanayaa!’” The Great Controversy, 398.

Luulyo 21, 1844, waxay ku beegnayd bartamaha toddobada bilood ee quduuska ah, maalintaasna Samuel Snow wuxuu joogay Tabernacle-ka Boston isagoo soo bandhigaya farriintiisii Qaylada Habeenbarka. Halkaas, markii ugu horraysay ee uu si fagaare ah u soo bandhigo, wuxuu “ku dhawaaqay isla ereyadii Qorniinka: ‘Bal eega, Aroosguurkii waa imanayaa!’” Haatan waxaynu si calaamad ahaan ah ula taagan nahay Yexesqeel gudaha Tabernacle-ka Boston, wax yar ka hor inta aan kor loo qaadista rasuullada qaylada habeennimada dhexe u bixin sida hir weyn oo baddu kacdo. Hannaanka nebinnimada ee kor loogu qaadayo calanka waxaa lagu matalay xariiqda nebinnimada ee Islaamka ee Muujintii cutubka sagaalaad. Yexesqeel cutubka afraad ayaa bixinaya markhaatiga labaad iyo gunaanadka nebinnimadaas ah saddex boqol iyo sagaashan iyo kow sannadood iyo shan iyo toban maalmood, taasna wuxuu ku sameeyaa cutubka afraad.

Waxa aynu arrimahan ku sii wadi doonnaa maqaalka xiga.